

Quaderns de
la Selva, 12
2000

CENTRE D'ESTUDIS
SELVATANS

*La reconstrucció del
«Llibre dels actes,
privilegis i escriptures
pertanyents a la
Universitat i comú
de la vila de Calella
fet per el notari
Joan Boscà en 1564»*

JESÚS RODRÍGUEZ BLANCO

Arxiu Històric Municipal de Calella

El notari Boscà i el seu temps

EL 1988 vam fer un llibre a quatre mans el mestre Pons i un servidor¹ sobre els privilegis i règim municipal a Calella. En el curs d'aquest treball quedava clar que Calella havia tingut el segle XVI un Llibre de Privilegis fet pel notari Boscà, a l'estil del de la vila de Blanes,² llibre que malauradament s'havia perdut i del qual es coneixien parts aïllades per obra de les còpies fetes per Albert Giol Galceran. Per tant, l'ajuda i estímul de Pons es troben a l'origen d'aquest treball.

La recerca d'aquest llibre perdut la vam començar per la part més segura, el notari Joan Boscà, que va ser notari reial actuant a la nostra contrada des de la seva residència a Calella, des del mes de febrer de 1537 fins al mateix mes de 1582, documentalment parlant.³ La seva llarga trajectòria és la pròpia d'un personatge rellevant: notari reial, però substituït al terme de Montpalau des de 1537 fins el 1560

1. J. M. PONS GURI i J. RODRÍGUEZ BLANCO. *Dels privilegis al règim municipal de Calella*, Calella, 1988. La consulta de les notes farà del tot evident el deute contret amb el mestre Pons, més que totes les declaracions més o menys retòriques.

2. J. M. PONS GURI. *Llibre de la Universitat de la vila de Blanes*, Blanes, 1969.

3. AHC. Pergamins, núm. 838, 841, 847, 848, 890, 938, 939, 940, 945, 952, 954, 966, 967, 972, 989, 1009, 1010, 1012, 1015, 1019. Veg. J. M. PONS GURI i J. RODRÍGUEZ BLANCO, *Inventari dels pergamins de l'Arxiu Històric Municipal de Calella*, Fundació Noguera, Barcelona, 1990. La designació AHC correspon a l'Arxiu Històric Municipal de Calella i sempre serà esmentat d'aquesta manera.

de forma exclusiva. Els únics manuals⁴ que es conserven d'aquest notari són dels anys que van de 1553 fins a 1555.

En aquesta dècada dels 50, i abans de 1558, es casa amb Magdalena Salvador, filla de Bernat Melcior Salvador, de Calella, propietari agrícola i mercader a més de prestamista. Era un matrimoni de projecció social: el notari aportava estatus social i la família Salvador, una sòlida posició econòmica.

Després, com a notari reial, treballa al terme del castell de Palafolls entre 1560 i 1567, en les condicions anteriors, sense titularitat. Aquest canvi d'escenari li permet una participació intensa en tota la definitiva institucionalització de la parròquia i de la vila de Calella: el sistema de patrons, obrers i síndics de la Universitat. El cos central d'aquest treball és dedicat a això.

Des del final dels anys 70 del segle XVI tenim un cert buit en l'actuació del dit notari, que ha passat a tenir destins més elevats: el 1581 és nomenat⁵ clavari general del Vescomtat, càrrec que tindrà fins a la seva mort, esdevinguda no més tard del 1585,⁶ data en què es fa una referència en passat al dit Joan Boscà com a fundador d'un aniversari a la parròquia de Santa Maria i Sant Nicolau de Calella. Ja des del 1582 actua sistemàticament el seu fill Bernat com a notari.

Aquest Bernat Boscà també serà notari; es troba documentat des del 1567 en actes de donació per part del seu avi Bernat Melcior Salvador i apareix com a notari des del 1582.⁷ Els enllaços entre Boscà i Salvador resten enfortits el 1576 pel matrimoni de Francesca Boscà, filla de Bernat Boscà, amb Felip Salvador, fill hereu de Bernat Melcior Salvador. I no és un fet excepcional: el 1608 encara Felip Salvador tenia cura dels interessos de la seva cunyada Jerònima Boscà, vídua de Joan Prat, de Sant Celoni.⁸

El notari Joan Boscà va viure uns anys de canvi decisiu a la petita població que aleshores era Calella. El desenvolupament medieval de Calella havia estat molt petit ja que el privilegi de mercat i carta de poblament (de 1327 a 1338) va arribar just al moment d'entrar en crisi demogràfica i econòmica el Principat, i els nuclis bàsics (Pineda) ja es trobaven consolidats. Els pobles petits no tenien cap representació estable: els caps de casa en reunió oberta triaven uns representants o síndics per a la gestió concreta que hi havia a fer (recaptar uns impostos, assistir a un capítol o assemblea del vescomtat, etc.).

4. J. M. PONS GURI i H. PALOU MIQUEL. *Catàleg de l'Arxiu Històric Notarial d'Arenys de Mar*. Fundació Noguera, Barcelona, 1992, p. 88-89.

5. AHC. Pergamins, núm. 1.119, 1581, octubre, 23, Pineda. Veg. PONS GURI - RODRÍGUEZ BLANCO, *Inventari...*

6. AHC. Pergamins, núm. 1147, 1585, agost, 23 Calella. Veg. PONS GURI - RODRÍGUEZ BLANCO, *Inventari...*

7. Veg. PONS GURI - RODRÍGUEZ BLANCO, *Inventari...* Número de pergami, 1.124, 1582, març, 9, Calella.

8. AHC. Fons Salvador Capsa 2, núm. 359. J. RODRÍGUEZ BLANCO, *Guia de l'Arxiu Històric Municipal de Calella*, Calella, 1993, p. 153.

El canvi es dona al començament de l'Edat moderna. Calella sembla aprofitar les relacions amb Itàlia al temps de l'emperador Carles i comença a tenir una marina important⁹ i un creixement demogràfic que li permet edificar el barri dit d'en Salvador,¹⁰ sobre terres dels Flaquer i dels Salvador, en el perímetre dels actuals carrers Escoles Pies, Romaní i Jovara, com es pot veure en els pergamins d'aquests anys. I amb això entra en un període de major complexitat institucional. El primer pas va ser la seva constitució en parròquia amb un terme propi el 1527-28 i amb uns obrers electes en consell obert pels caps de casa, que són els veritables representants del poble ja que són investits com a síndics, si convé, a l'empara de les Constitucions sinodals de Girona, i concretament la que comença *Ut in ecclesia*¹¹ donada al 1340 pel bisbe Arnau de Montrodon. De fet, era normal aquesta combinació d'assump-tes civils i religiosos i una bona prova és aquest llibre de privilegis, però això justament donava massa poder als obrers i complicava el control de la seva gestió i l'ús que es feia dels béns de l'obra o dels aportats per obres de defensa civil. La situació d'enfrontaments va ser constant des dels anys 60 del segle XVI¹² i l'única manera de posar-hi remei era recollir les normes existents o crear noves regles de joc.

El treball del notari Boscà anirà en la primera direcció indicada: recollir totes les normes ja existents en un llibre a fi d'ordenar la convivència entre els veïns, els càrrecs dels obrers, els eclesiàstics i els senyors. L'altra via desborda aquest intent: crear noves normes era potestat del senyor jurisdiccional, el vescomte de Cabrera, i aquesta via es farà efectiva el 1599 amb la creació del primer sistema de jurats, un veritable ajuntament.

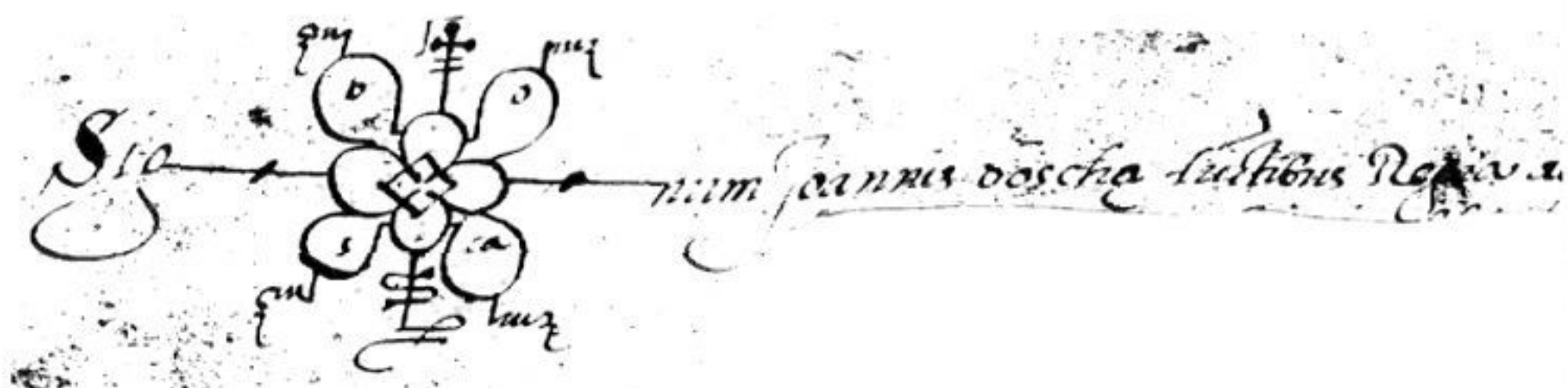
9. J. RODRÍGUEZ BLANCO. *Guia II de l'Arxiu Històric Municipal de Calella*, Calella, 1998, p. 63. Capsa 8. A. Marina: «1588, cotubre, 27. Relació de naus i patrons de Calella i rodalies al servei de la Reial Armada. Arxiu Històric de Simancas. Reproducció». Document obtingut per cortesia del dr. J. M. Massons.

10. AHC. Pergamins. Núm. 753, 736, 744, 757, 758, 765, 803, 808, 824, 827 entre altres de

les primers 30 anys del segle XVI. Veg. PONS GURI - RODRÍGUEZ BLANCO, *Inventari...*

11. T. NOGUER i J. M. PONS GURI. «Constitucions sinodals de Girona» (constitució 49), *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, XVIII (1966-67).

12. Es deixa constància sobrada d'aquesta situació en l'obra d'A. Giol, *Calella. Origen y evolución*, Barcelona, 1953, p. 37 i 38. Igualment Bartrina ho recull de passada.

El llibre de privilegis

La font principal són les inexhauribles còpies que Giol Galceran va fer de molts de papers de l'Arxiu Municipal i del seu propi.¹³ Les còpies són altament fiables, en general, malgrat alguns errors de lectura, i la principal dificultat resideix en el grau de desordre i confusió amb què ha arribat fins a nosaltres el seu arxiu per gràcia de les transmissions.

Dins del seus papers¹⁴ hem trobat una nota que transcriu la rúbrica del llibre de privilegis, amb el número de folis del llibre, cosa que evidencia que Giol el va tenir davant. Per la seva importància transcrivim el text d'aquesta rúbrica o veritable sumari general, amb l'única addició d'un número d'ordre dels capítols per facilitar la seva posterior cita i sense cap anotació al text.

«Llibre o repertori en lo qual seran continuats tots los actes, privilegis y scriptures fetes y pertanyents a la obra de la sglésia de Sta. Maria y S. Nicolau de la vila de Calella y a la universitat i comú de dita vila. Lo qual llibre és stat fet en lo any mil cinch-cents sexanta-quatre, essent obrers de la dita Isglésia y síndichs de la dita Universitat los honorable an Miquel Oliver, mercader, Miquel March, mariner, y Joan Boscha, notari.

*Scribere qui nescit
Nullum putat esse laborem
Tres digiti scribunt
Cetera membra dolent*

Rúbrica del present llibre

1. Primo: Institució del benefici de Sant Sebastià en cartes. Fol. 3
2. Dotació de 400 lliures de dit benefici. Fol. 9
3. Censal de pensió de 20 lliures de dit benefici en cartes. Fol. 12

13. AHC. Fons Giol Galceran. Capsa 18 i 19. Veg. Rodríguez Blanco, *Guia de l'Arxiu...*, p. 128-132.

14. AHC. Fons Giol Galceran. Capsa 18 núm. 1212. Veg. Rodríguez Blanco, *Guia de l'Arxiu...*, p. 129.

4. Primeras possessions de dit benefici. Fol. 19
5. Donatió y deffinitió del dret de tern diner de dit benefici feta p. los beneficiats forsats de Pineda en cartes. Fol. 21
6. Acte de la nova fundatió de la present Iglésia en cartes. Fol. 29
7. Dotatió feta al rector de la pnt. Iglésia de 13 lliures p. any. Fol. 35
8. Dotatió y recompensa feta al rector de Pineda de 10 lliures per any. Fol. 40
9. Capitulatió entre la Universitat y lo rector de Pineda, primer rector que fou de Calella. Fol. 45
10. Letres apostòlicas del papa dirigides al bisbe de Gerona confirmant la nova creació de la present Iglésia. Fol. 51
11. Altres letras apostòlicas o nova provisió del papa dirigida a la pnt. Universitat confirmant la nova erecció de la pnt. Iglésia. Fol. 54
12. Gràtia y licència concedida per lo penitencier del papa que los obrers sien patrons de la rectoria. Fol. 58
13. Donatió del dit patronat feta per la Universitat al obrers. Fol. 60
14. Nota de presentacions fetas. Fol. 63
15. Compra feta de Jaume Co. Fol. 64
16. Compra feta de Bertomeu Fogassot y Joan Oliver de part del cementiri. Fol. 66
17. Compra feta de Pere Monet de la terra ahont seu la pnt. Iglésia. Fol. 68
18. Compra feta de la terra del hospital. Fol. 71
19. Compra feta de la terra hont seu la torra y fortalesa de mar. Fol. 74
20. Compra de l'alou de dita terra. Fol. 77
21. Acte de diversos privilegis antichs y de la fira y mercat confirmats en lo any 1423. Fol. 81
22. Acte de diversos privilegis consentits a tota la terra en lo any 1542. Fol. 84
23. Concordia entre la Universitat y m^{re} Coll not. Fol. 92
24. Acte y concòrdia feta entre la levadora dels ous y los obrers de Calella fet a 29 del mes d'agost de 1568. Fol. 97

En lo full 45 se troba com lo rector y demás capellans han de celebrar sense interès los dias de Sant Quirze, Sant Elm y altres.

En lo full 100 se tròban tres còpias de la sentència obtinguda a favor de la vila de Calella quantra lo señor Bonaventura de Gualbes, notari del terme de Mompalau...»

La reconstrucció d'aquest llibre que tenia 100 folis passa per intentar localitzar els documents al·ludits a la rúbrica. La seva importància era òbvia: en un llibre de privilegis s'anotava tot allò que al criteri dels redactors era important per regular la convivència dels veïns i fixar la relació entre ens socials bàsics (família, bàsicament) i institucions (església, Universitat) i la mediació dels càrrecs (obrers i síndics).

El document número 1 es troba en còpia simple de Giol¹⁵ sota el títol complet de «Institució y fundació del benefici de St. Sebastià de la sglésia de

15. AHC. Fons Giol Galceran. Capsa 18. Núm. 1212. Veg. Rodríguez Blanco, *Guia de l'Arxiu...*, p.130.

Calella la presentació del qual pertany als honor[ables] obres de dita sglésia com a patrons y donadors d'aquell». El seu contingut és més ampli que el que dóna a entendre el seu títol, ja que comença amb una recapitulació de tot el que es coneixia com a «tern diner», els drets que es cobraven per fer vespres, dedicatòries de misses, baptismes, enterraments, tocs de campanes, enceses d'espelmes, etc. Aquests drets eren els mateixos que havien tingut els beneficiats de la clau, diaconil i de la sagristia de l'església de Pineda. Aquests beneficiats havien renunciat als seus drets prèvia compensació de cent quaranta lliures al 13 de novembre de 1531 en el temps dels obrers Pere Salvador, mercader, i Francesc March, mariner. Aquests drets s'assignaran al benefici de Sant Sebastià, i això justifica la seva inclusió sota aquesta rúbrica.

A continuació, el document tracta de les obligacions i dotació del benifet de Sant Sebastià, feta per Joan Flaquer i el seu fill Bernat. Va ser constituït amb la preceptiva autorització canònica per Miquel Oliver, mercader, Miquel March, mariner, i Joan Boscà, notari, com obrers de la parròquia el dia 28 de gener de 1564 a la parròquia de Santa Maria de Gualta, al terme de la vila de Torroella de Montgrí. El dia 10 de maig de 1564 va ser signat també pel rector de la parròquia de Calella, Marc Boter, i el vicari general de la diòcesi de Girona, Bernardí Cerdà. Va quedar enregistrat al Vicariat de Girona el 26 de mars de 1597.

Els documents número 2, 3 i 4 són molt més sumaris tal com ens han arribat.¹⁶ En el cas dels números 2 i 3 se'ns informa de la dotació del benefici feta per Joan i Bernat Flaquer, mercaders de Calella, a través de censals venuts a Girona al 26 de gener de 1564 en actes en poder del notari Boscà, incloent-hi la seva època. El document número 4 es limita a recordar-nos la primera possessió del benifet, així: «Als deu de maig de mil sinch-cents sexanta-quatre los transcrits, Miquel Oliver y Joan Boscà, com obrers de la present sglésia de Calella y per dita rahó patrons del dit benefici de sanct Sabastià presentàrem al reverent vicari general del senyor bisbe de Gerona obtenint lo dit benefici Mossen Anthoni Flaquer, prevere, lo qual fou adient y obtenint letras possessòrias».

Del document 5, en tenim un regist sumari que diu «Deffinitió, cessió, consignatió feta per los beneficiats dels beneficis de la clau, diaconil y sacristà de la sglésia de Pineda, de Sancta Maria, de tots los drets que ells tenien o pretenien tenir en la present sglésia de Calella als honor[ables] obrers de la pnt. sglésia a 13 de novembre de 1531; los quals drets deprés són stats donats al contra scrit benefici de Sant Sebastià». De totes maneres, com ja hem indicat, el seu contingut complet el tenim en el document número 1.

16. *Ibidem*, Lligall 1212.

Un altre regest ens informa que el pagament de les 140 lliures de compensació es va fer efectiu per època de 12 de juny de 1532 davant el notari de Girona Gaspar Barrot.

El document número 6 resulta ja molt conegut «Nova erecció o Fundació y Separació de la Iglesia de Sta. Maria y St. Nicolau del lloch de Calella, que conté la Butlla Apostòlica per aquest fi expedida de Roma als 3 agost de 1527 (...)». El papa Climent VII (1523-1534) va expedir la Butlla de creació de la parròquia de Calella a instàncies dels habitants de la vila, en els dies de famós *sacco* de Roma per les tropes de Carles I, comandades pel conestable de Borbó. No es conserva la butlla original i sí una còpia simple¹⁷ de l'Arxiu Giol. Ha estat citada moltes vegades,¹⁸ bé que, igual que tota la resta de butlles successives, no ha estat mai objecte d'una transcripció i traducció íntegra.

Ni en regest ni en còpies no es troba la documentació separada del document número 7 de «dotació feta al rector de la present Iglésia de 13 lliures per any».

Els documents número 8 i 9 es troben ben representats ja que disposem d'una banda de còpia simple feta per Giol¹⁹ sota un llarg encapçalament que diu «Capitulació y concòrdia feta entre la universitat y hòmens de la vila de Calella, de una part, y mossèn Bernat Sapllana, rector de Sancta Maria de Pineda, de part altra, sobra la nova erectió y fundatió de la present Iglésia de Calella ab la qual *inter alia* se dóna ordre y forma com se tenen e partir los aniversaris, missas d'estaca y altres obventions entre lo rector y beneficiats presents y sdevenidors de la dita Iglésia de Calella e també se reserva dita Universitat lo dret de patronat de presentar la dita rectoria de Calella tostemps que vingue y apar que com per la primera vacatió presentarà lo dit mossen Sapllana. És a VIII de mars de MDXXVIII.» És l'única documentació que ens ha arribat en original, ja que entre els pergamins del fons Bartrina es troba (original i duplicat)²⁰ el censal que la Universitat de Calella va contraure amb el rector Sapllana, atorgat davant el notari Gaspar Barrot, de Girona, traslladat a aquest efecte a Calella. I és singular per actuar tot el consell de caps de casa i no els obrers o síndics com a representants.

El document número 10 resulta conegut.²¹ Son les «Letres apostòlichas ab les quals lo Santíssim Para Paulo, papa terç, scriu y mana al Rvt. Senyor bisbe de Gerona que tingue y observe y si no seá fet , fassa fer y servir la absolutió,

17. AHC. Fons Giol Galceran. Capsa 19. Núm. 1066. Veg. Rodríguez Blanco, *Guia de l'Arxiu...*, p. 129.

18. F. d'A. BARTRINA. *Datos para la historia de la parroquia de Calella*, Canet, Tip. Llevant Gràfic, 1900, p. 12-14, o D. Mir Moragues, *Compilació històrica de Calella*, Barcelona, Ed. Cedro, 1982, p. 58-59 i p. 66, o encara la ja citada de Giol, *Calella. Orígen y...*, p. 30.

19. AHC. Fons Giol Galceran. Capsa 18. Núm. 1212. Veg. RODRÍGUEZ BLANCO, *Guia de l'Arxiu...*, p. 130.

20. AHC. Fons Bartrina. Pergamins, núm. 113 i 114. Veg. RODRÍGUEZ BLANCO, *Guia II de l'Arxiu...*, p. 170-171.

21. AHC. Fons Giol Galceran, Capsa 18. Núm. 1212. Veg. RODRÍGUEZ BLANCO, *Guia de l'Arxiu...*, p. 130. L'obra esmentada de Mir (*Compilació...*, p. 59-60) l'ofereix en extracte.

concessió, voluntat y decret consedit per lo Sant Para Clement, papa seté, predecessor seu, als hòmens y universitat de Calella de eregir y fundar la isglésia nova parrochial de Calella, confirmant tot lo que per lo dit son predecessor és estat provehit y manat, y aprova lo dret de patronat de dita isglésia. És en l'any MDXXXIII». Igual que els documents pontificis col·laterals han estat molt citats i extractats, però no publicats en tota la seva integritat. El següent document número 11 hauria d'haver figurat amb anterioritat a causa de la seva data i resulta també citat i conegut des de l'obra de Giol²² i a la còpia que conservem a l'Arxiu²³ s'encapçala així: «Letres apostòlichas o nova provisió del Santíssim Para Paulo, papa terç, dirigida a la universitat y hòmens de Calella, ab les quals, attès que dits homes duptaven [que] la fundació y erectió de la nova isglésia de Calella feta per lo vicari del Rvnt. Sr. Bisbe de Gerona fos vàlida per no haver fetes spedir les bulles plúmbeas dins lo temps contingut en lo primer breu dirigit a dit vicari, per ço lo dit papa aprova y confirma tot lo que és stat fet acerca de dita nova erectió ab tal, emperò, que dins quatre mesos dits homes fassen spedir y traure dites bulles plúmbeas. És a VIII de octubre de MDXXXIII.» Els historiadors locals han al·ludit a aquest fet (no treure les butlles amb segell de plom) per raó de pestes o negligència.

Potser caldria, però, posar les coses en el seu context. L'ambient en què es va redactar la primera butlla de 1527 des del castell de Sant Angelo, amb el papa presoner a la pràctica i les tropes imperials devastant Roma, no era una situació ordinària per validar automàticament qualsevol decisió. En segon lloc, cal tenir present el factor del cost de les butlles, que era un ingrés de la cúria romana i que carregava el fort endeutament de la Universitat de Calella a causa de totes les primeres despeses per aixecar parròquia (compensacions als beneficiats i al rector de Pineda, dotació del rector de Calella, etc.).

Malgrat que en la butlla de 1534 el papa aprovava el dret de patronat sobre la rectoria, aquest es va sol·licitar de nou i expressament com posa de relleu el document número 12, que es conserva regestat per Giol²⁴ com segueix: «Gràtia e licència que dóna y consent lo penitencier del Sant Para Paulo, papa terç, a la universitat y hòmens de Calella, que púgan donar lo dret del patronat que ells tenien de la sglésia de Calella al honor[able]ls obrers de la dita sglésia perpetualment y transferir lo dit dret en persona de dits obrers... *Datum Rome apud Sanctum Petrum sub sigillo officii penitentiarie decimo septimo kalendas aprilis pontificatus domini Pauli papa tercii anno duodecimo*». Aquesta provisió d'enorme importància institucional, puix que els obrers esdevindran la primera representació orgànica del comú de la població, va ser feta el 16 de març de 1546.

22. Veg. Giol. *Calella. Origen y...*, p. 31.

23. AHC. Fons Giol Galceran. Capsa 18. Núm. 1212. Veg. RODRÍGUEZ BLANCO, *Guia de l'Arxiu...*, p. 130.

24. AHC. Fons Giol Galceran. Capsa 18. Núm. 1212. Veg. RODRÍGUEZ BLANCO, *Guia de l'Arxiu...*, p. 130.

El document número 13²⁵ és la continuació jurídica del privilegi anterior: «Donació feta per la universitat y hòmens de la vila de Calella als honorables Joan Boscà, notari, Miquel Oliver, mercader, y Miquel March, obrers de la Iglésia de dita vila, y a llurs successors en dit offici, del dret de patronat que ells tenen en la dita Iglésia o Rectoria, y és dit acte decretat per lo vicari general del Ilm. Sr. Bisbe de Gerona. Fou fet lo dia 22 de janer del any 1564». Aquest acte incrementava el poder dels obrers que passaven a controlar un nomenament clau en el poble i que en principi havia estat competència del comú de Calella.

El document número 14²⁶ de la rúbrica del llibre de privilegis és un simple apuntament de les diferents preses de possessió a la rectoria sense ulteriors formalitats «Nota per la possessió en què és la universitat de Calella de presentar la dita rectoria de la isglésia de Calella», i abraça fins a 1621. De fet, és un dels documents de base per fer el rectorologi de la església de Calella,²⁷ objecte de reiterades publicacions.

La següent sèrie de documents números 15, 16, 17 i 18²⁸ tenen un denominador comú: registrar la propietat de la nova església i obres vinculades. El document número 15 ens diu «Còpia de un acte de compra feta per la universitat de Calella de Jaume Cho pescador de un trosset de terra per fer cementiri. Es a 17 de abril de 1528 en la notaria de Montpalau». Representaven a la universitat com a obrers i síndics Bernardí Salvador, mercader, Miquel Oliver, mariner, i Miquel Ciurana, boter, i en el mateix document es fa esment de la compra d'altres parcel·les per arrodonir el cementiri i la mateixa església que detalla el document número 16, «Còpia de una carta de compra feta per la universitat de Calella de Barthomeu Fogassot y a Johan Oliver, pescador, de un tros de terra per fer sglésia e cementeri, e de dreta y alodial senyoria de aquella. És a 17 de abril de 1528 en la notaria de Montpalau». L'acte va ser signat pels mateixos obrers del document anterior i el notari va ser Antoni Pujades en tots dos casos.

El document 17 ve regestat com «Còpia de una carta de compra feta per los honorables obrers de la sglésia parroquial de Sancta Maria y Sant Nicholau de la vila de Calella, de un tros de terra en lo qual és edificada dita sglésia, d'en Pere Monet, pagès de dita vila de Calella, per preu de 30 lliures». És un acte de compra feta pels obres Bertomeu March del Camí, Jaume Flaquer i Bernat Poller d'una terra de Pere Monet tinguda sota directe domini dels vescomtes de Cabrera amb data del dia 11 de maig de 1543, davant el notari Antoni Pujades.

25. AHC. Fons Giol Galceran, Capsa 19. Núm. 3112. Veg. RODRÍGUEZ BLANCO, *Guia de l'Arxiu...*, p. 132.

26. AHC. Fons Giol Galceran. Capsa 18. Núm. 1212. Veg. RODRÍGUEZ BLANCO, *Guia de l'Arxiu...*, p. 130.

27. Veg. Giol, *Calella. Origen y...*, p. 120-121.

28. AHC. Fons Giol Galceran. Capsa 18. Núm. 1212. Veg. RODRÍGUEZ BLANCO, *Guia de l'Arxiu...*, p. 130.

El document 18²⁹ és la compra de terrenys per fer un hospital de pobres i pelegrins com a part de les obres eclesiàstiques «Còpia de un acte de compra feta per los síndichs de la vila de Calella feta a Per Thió (a) Flaquer del [H]ort dels Tarongés per a obs de fer hospital. Es a 19 de octubre de 1547». De fet la venda la va fer la propietària útil del mas Flaquer, Margarida Flaquer de Vall, als síndics d'aquest any que eren Antoni Flaquer, menor de dies, Miquel Creus i Antoni March, mariner, que es trobava fora de la població. La venda va ser difícil ja que el mateix document indica que s'havia sotmès a la taxació dels pròcers triats pel governador general del vescomtat en document a la cúria del castell de Montpalau el 12 de desembre de 1545.

Els documents 19 i 20 inicien una sèrie de documents que podríem dir civils. La torre de defensa de mar es citada per Giol,³⁰ que la posa en evident relació amb l'atac dels turcs a Pineda i posterior saqueig de la població el 1545. El regest del primer diu: «Compra feta per los honorables Anthoni Flaquer, menor de dies, Miquel Creu y Anthoni Chó (sic),³¹ obrers y síndichs, de la terra en la qual està edificada la torra o fortalesa de la present vila. És a 29 de abril de 1548». La torre de mar es trobava al final del carrer de Mar (actual carrer de Bartrina) i va ser comprada a Margarida Flaquer de Vall, senyora útil del mas Flaquer, en document atorgat davant el notari de Montpalau Bernat Simón. La seva dimensió era de 13 pams de cana en quadrat, uns cinc metres quadrats.

El colofó lògic d'aquesta compra és el document número 20 que tracta de «Amortització y venda que lo senyor de la torre de Manola a la universitat de Calella del alou y senyoria directa de la terra hont sta situada la torra y fortalesa de dita vila». Amb intervenció dels mateixos síndics, els senyors de la torre de Menola, a Pineda, que eren els germans Frederic Vilana de Montrodó i Anna Vilana de Montrodó i Argensola, esposa de Montserrat d'Argensola, van vendre el domini directe sobre la terra per construir la torre el dia 13 de març (!)³² de 1548 davant el mateix notari Bernat Simon.

El document 21³³ és el que té una més acurada bibliografia, ja que ha estat publicat i àmpliament comentat per J. M. Pons Guri³⁴ per treure l'entrallat de tota la seva complexitat, puix que la còpia feta al segle XVI, i que ens ha arribat

29. Veg. Giol, *Calella. Origen y...*, p. 32.

30. Veg. Giol, *Calella. Origen y...*, p. 33. Cosa lògica ja que havia copiat tots dos documents com es pot veure a l'AHC. Fons Giol Galceran, Capsa 18. Núm. 1212.

31. És un lapsus de Giol ja que el síndic i obrer era Antoni March, mariner que es trobava absent.

32. Això diu el document, però segurament és producte d'una mala lectura i hauria de dir «maig» ja que no resulta freqüent vendre abans la senyoria directa que la senyoria útil.

33. AHC. Fons Giol Galceran. Capsa 18. Núm. 1212. Veg. Rodríguez Blanco, *Guia de l'Arxiu...*, p. 130.

34. J. M. PONS GURI. «El mercat i la carta de poblament de Calella», en *Recull d'estudis d'història jurídica catalana*, III, Fundació Noguera, Barcelona, 1989, p. 145-162 (publicat anteriorment en *Anuario de Historia del Derecho Español*, LI (1981), p. 613-618). També es troba en Pons Guri - Rodríguez Blanco, *Dels privilegis...*, p. 11-45, on s'incorpora una versió catalana d'aquest document calxat per a Calella.

gràcies a Giol, incorporava diferents documents. La capçalera del document i la cloenda són del notari Boscà, de la redacció del 20 de desembre de 1564. A continuació de la capçalera s'inclou la confirmació de privilegis donada per Violant de Cabrera el 3 de desembre de 1423; segueixen els privilegis de Bernat II de Cabrera, donats al 10 de juliol de 1338, i la carta de poblament i mercat de Bernat I de Cabrera, atorgada el 19 de novembre de 1327. Aquest extraordinari conjunt documental es tanca amb la ratificació de privilegis feta per Bernat Joan de Cabrera el 10 d'agost de 1426. El regest que encapçala la còpia de Giol no deixa veure aquesta complexitat: «Acte de diversos privilegis antichs novament confirmats per don Bernat Joan de Cabrera y la senyora dona Violant, muller sua, a la universitat y hòmens de Calella. És dita confirmatió nova a 3 de decembre de 1423». Amb raó es va incloure en el llibre de privilegis ja que fixava el terme, l'espai privilegiat abans de tenir cap altre reconeixement institucional i va regir la vida de la gent des del segle XIV fins al 1600, almenys en els aspectes civils.

El document número 22³⁵ s'ha pogut localitzar sota la capçalera de «Acte de diversos privilegis consentits als poblats en lo terme de Montpalau i altres dels vescomtats de Cabrera per contemplació al donatiu gratiós fet als Ills. Srs. Vescompte i vescomptessa de Cabrera y Bas en lo any 1542». És una mostra dels privilegis que s'acordaven a les reunions o capítols dels seus estats, petites corts, dels representants dels pobles i viles del vescomtat amb els senyors, i normalment han estat objecte de publicació per part de Pons Guri.³⁶ Amb tot, aquesta de l'any 1542 no es troba publicada en la part corresponent al vescomtat, però sí la referent a la vila de Blanes, donada el 1541. Es dona dins del context de venda de drets per part de Luis Enríquez de Cabrera i Anna de Cabrera a fi d'obtenir diners, i el seu contingut reflecteix les preocupacions de la gent de les batllies sobre procediments processals, sous i terminis dels oficials, els assumptes dels béns de propis com la carnisseria, la fleca, etc.

El document número 23³⁷ es conserva en còpia sota el títol de «Capitulatió y concòrdia feta entre los síndics y universitat de Calella, de una part, y micer March Coll y micer Jaume Joan Coll, son fill, notaris de la dita vila y terme de Montpalau, de part altre, ab la qual apar les obligacions de lo notari de Montpalau en servir los de la universitat de Calella. És a XX de agost de MDXXIII.» Aquest

35. AHC. Fons Giol Galceran. Capsa 18. Núm. 1212. Veg. Rodríguez Blanco, *Guia de l'Arxiu...*, p. 130.

36. Veg. Pons Guri, *Llibre de la Universitat de... de Blanes*, p. 170-181; també en «Ordinacions i capítols del vescomtat de Cabrera» en *Revista jurídica de*

Catalunya, XI, p. 114, i XIII, p. 97 i s.; i en «Ordinacions processals del vescomtat de Cabrera (anys 1392-1520)», *Recull d'estudis...*, III, p. 79-90.

37. AHC. Fons Giol Galceran. Capsa 18. Núm. 1212. Veg. Rodríguez Blanco, *Guia de l'Arxiu...*, p. 130.

pacte que reservava certs dies per tenir el notari despatx obert i posar un escrit a la vila va ser signat per Bernardí Salvador, mercader, Pere Oliver de la Riera, pagès, i Joan Oliver, pescador, com a síndics de la Universitat de Calella, i era un reconeixement de la creixent importància de la vila que es refermaria amb la constitució de la parròquia.

El document número 24³⁸ il·lustra un conflicte d'interessos típic entre els obrers de la parròquia i persones del comú. L'any 1568 els obrers, dirigits per Jaume Fogassot, tenien la seva candidata al càrrec de «llevadora del ciri de les dones o altrament dit dels ous de la Verge Maria», que era la Julita Morell, i el comú, dirigit per Bernat Salvador, havia elegit Margarida March, vídua, amb el rerafons ja habitual de demanar comptes. La intervenció del vicari general del bisbat Bernat Cerdà, canonge i ardiaca de l'Empordà, va fixar un pacte: l'any corrent serien llevadores totes dues dones o juntes o per terminis de mig any i en acabar proposarien un nom que tingués el suport dels obrers o la seva majoria. Va ser donada aquesta resolució el 29 d'agost de 1568.

En realitat la provisió no servirà de gaire: els enfrontaments al voltant dels comptes i els obrers es faran més freqüents al llarg de les dècades següents, i s'hi posarà fi mitjançant la concessió d'un veritable règim municipal el desembre de 1599,³⁹ per part dels nous senyors jurisdiccionals, el marquès d'Aitona i vescomte de Cabrera Gastó de Montcada.

*Sinopsi Cronològica*⁴⁰

N. Contingut del document	Data
21 Privilegis del vescomte de Cabrera	19, novembre, 1327 10, juliol, 1338 3, desembre, 1423
23 Concòrdia entre el comú de Calella i el notari Coll	20, agost, 1524
6 Fundació de la parròquia	3, agost, 1527 8, març, 1528
7 Dotació econòmica al nou rector	8, març, 1528
8 Compensació al rector de Pineda	8, març, 1528

38. AIJC, Fons Giol Galceran. Capsa 18. Núm. 1212. Veg. Rodríguez Blanco, *Guia de l'Arxiu...*, p. 130.

39. L'original és a l'Arxiu Històric Municipal de Calella, AIJC Manuscrits, 2955. Ha estat publicat sencer en Pons Guri - Rodríguez Blanco, *De les privilegis...*, p. 58-83. El text ha estat objecte d'una acurada publicació per l'Ajuntament de Calella, *La*

universitat de Calella: Jurats, clauari, oïdors i consellers, Calella, 1999.

40. A fi de donar un resum de tot el ventall cronològic del Llibre de Privilegis hem inclòs una sinopsi. Com és del tot evident, el criteri cronològic era irrellevant per als redactors del llibre, que preferien ostensiblement el temàtic.

9	Capitulació entre el rector de Pineda i el comú de Calella	8, març, 1528
15	Compra de terra pel cementiri a J. Có	17, abril, 1528
16	Compra de terra per l'església a B. Fogassot <i>et alii</i>	17, abril, 1528
5	Donació i definició del dret de «tern diner»	13, novembre, 1531 12, juny, 1532
10	Lletres del papa al bisbe de Girona	5, novembre, 1534
14	Nota de les presentacions a rector	4, octubre, 1540
22	Privilegis concedits a tota la terra	1, abril, 1542
11	Lletres apostòliques de confirmació sobre la parròquia	8, octubre, 1543
17	Compra de terra per fer l'església a Pere Monet	19, octubre, 1543
12	Llicència per que els obrers siguin patrons	16, març, 1546
18	Compra de terra per fer hospital	19, octubre, 1547
19	Compra de terra per fer la torre de mar	19, abril, 1548
20	Compra de la senyoria directa de la torre de mar	13, maig, 1548
13	Donació del patronat de la universitat als obrers	22, gener, 1564
1	Creació del benefici de Sant Sebastià	26, gener, 1564
2	Dotació econòmica del dit benefici	26, gener, 1564
3	Censal mort de pensió 20 lliures	26, gener, 1564
4	Primeres possessions de dit benefici	26, gener, 1564
24	Concòrdia entre la llevadora dels ous i els obrers	29, agost, 1568